

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELA I UCZNIA

Prezentacja multimedialna opracowana na podstawie:

Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Część 1

Rozdział 2. Państwo: W świecie politycznych idei, s. 196–201

Autorzy tekstów. Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski

NA TEJ LEKCJI

Uczniowie będą szukać odpowiedzi na pytania:

- Co różni konserwatystów od liberałów, socjalistów i socjaldemokratów oraz chrześcijańskich demokratów (chadeków)?
- Jak rozpoznać elementy poznanych stylów politycznego myślenia w programach i działaniach wybranych partii?

CO BĘDZIE POTRZEBNE?

Komputer z dostępem do internetu, ewentualnie projektor i ekran lub tablica interaktywna

MATERIAŁY DLA UCZNIA

- Słowniczek obywatelski (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 272-290)
- Minimaks – minisłownik maxi postaci (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 291-296)
- Rusz głową, czyli ćwiczenia i zadania (MATERIAŁY, s. 7)
- Dla zainteresowanych: Wolność, równość, sprawiedliwość (PODRĘCZNIK CZ. 1, s. 202-203)

W KILKU SŁOWACH O LEKCJI

U źródeł politycznego działania leży przede wszystkim krytycyzm – przekonanie, że w życiu politycznym i społecznym wspólnoty dzieje się coś złego, że pewne elementy istniejącego porządku są niedoskonałe i należy je poprawić. Krytycyzmowi towarzyszy przeświadczenie, że wprowadzenie bardziej skutecznych rozwiązań przyczyni się do zamiany na lepsze. Taki właśnie zbiór idei, na który składa się krytyczny opis zastanej rzeczywistości, wizja pożądanego porządku społecznego i politycznego oraz wartości będące uzasadnieniem tego nowego porządku, nazywamy **ideologią**.

W szerokim znaczeniu tego słowa możemy mówić o ideologii konserwatywnej, liberalnej czy socjalistycznej. Istnieje jednak różnica pomiędzy ideologią komunistyczną a socjalistyczną. Dlatego termin „ideologia” rezerwuje się jedynie dla zamkniętych i sztywnych systemów poglądów, takich jak komunizm czy faszyzm, zaś dla opisu konserwatyzmu, liberalizmu i socjalizmu wprowadza się termin **styl politycznego myślenia**.

AKTYWNOŚCI UCZNIÓW

- **SLAJD 4**

Zapoznanie się z tematem minilekcji obywatelskiej

- **SLAJD 5**

Na tej lekcji

Ukierunkowanie na cele realizowane na minilekcji, wyjaśnienie ważnych pojęć (SŁOWNICZEK OBYWATELSKI)

- **SLAJD 6**

Przypomnij sobie

Zagadnienia lub terminy, których znajomość będzie przydatna w czasie minilekcji

1. Jaka motywacja stoi u źródeł politycznego działania?
2. Co to jest ideologia i czym się różni od doktryny i programu politycznego?
3. Jakich pojęć używa się często do opisu różnych sił politycznych?

- **SLAJD 7**

Pytania i zadania

Pytania i zadania do samodzielnego opracowania na lekcji

- Zastanów się, co dzisiaj oznacza „mieć konserwatywne” lub „liberalne poglądy”? Jaką polską partię nazwiesz konserwatywną, a jaką liberalną? Wyjaśnij, dlaczego.

- **SLAJD 8–9**

Różne wartości, różne poglądy

Dwa krótkie teksty ułatwiające uporządkowanie bądź poszerzenie wiadomości na temat ideologii

- **SLAJD 10–13**

Konserwatyści w obronie tradycji

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (twórcy i myśliciele, najważniejsze wartości i poglądy, przykłady partii). Wiadomości te pomogą odpowiedzieć na pytanie, które znajduje się pod koniec lekcji (SLAJD 26)

- **SLAJD 14–17**

Liberałowie – obrońcy wolności

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (twórcy i myśliciele, najważniejsze wartości i poglądy, przykłady partii). Wiadomości te pomogą odpowiedzieć na pytanie, które znajduje się pod koniec lekcji (SLAJD 26)

- **SLAJD 18–21**

Socjaliści i socjaldemokraci – promotorzy równości

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (twórcy i myśliciele, najważniejsze wartości i poglądy, przykłady partii). Wiadomości te pomogą odpowiedzieć na pytanie, które znajduje się pod koniec lekcji (SLAJD 26)

- SLAJD 12–25

Chadecy – ku osobie ludzkiej i społecznej harmonii

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (twórcy i myśliciele, najważniejsze wartości i poglądy, przykłady partii). Wiadomości te pomogą odpowiedzieć na pytanie, które znajduje się pod koniec lekcji (SLAJD 26)

- SLAJD 26

Pytania i zadania

Pytania i zadania do samodzielnego opracowania na lekcji

- Teraz, kiedy znasz już poglądy reprezentowane przez przedstawicieli najważniejszych stylów politycznego myślenia, zastanów się, do którego z nich ci najbliższej. Co cię najbardziej do niego przekonuje?

- SLAJD 27

Czyje to idee?

Krótki tekst wprowadzający do kolejnego zagadnienia

- SLAJD 28–31

Nacjonalizm – w obronie narodowych interesów

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (twórcy i myśliciele, najważniejsze wartości i poglądy, przykłady partii). Wiadomości te pomogą przygotować się do dyskusji (SLAJD 37)

- SLAJD 32–33

Populiści – jak „zapełnić puste opakowanie różną treścią”

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (najważniejsze wartości i poglądy). Wiadomości te pomogą przygotować się do dyskusji (SLAJD 37)

- SLAJD 34–36

Zieloni, feministki, radykalni socjaliści, alterglobaliści

W tej części naszkicowano krótkie portrety zwolenników tego stylu politycznego myślenia (najważniejsze wartości i poglądy, przykłady).

- SLAJD 37

Dyskusje i debaty

Zagadnienia i problemy do rozważań i dyskusji na lekcji

- W Polsce ruchy populistyczne i nacjonalistyczne cieszą się coraz większą popularnością wśród młodych ludzi. Wyjaśnij, dlaczego. Zabierz głos w dyskusji.

- SLAJD 38

Warto zapamiętać

Ważne treści warte zapamiętania

- SLAJD 39

Podsumowanie

Najważniejsze treści zaprezentowane w postaci mapy myśli (RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA, S. 7)

POLECAMY MATERIAŁY DODATKOWE

• SŁOWNICZEK OBYWATELSKI

IDEOLOGIA – zbiór idei, na który składają się krytyczny opis rzeczywistości, wizja dobrego ładu społeczno-politycznego i wartości, które go uzasadniają.

KONSERWATYZM – styl politycznego myślenia nieufny wobec radykalnych zmian. Konserwatyści uważają, że społeczeństwo jest podobne do żywego organizmu, rozwija się stopniowo i samoistnie, a kluczową rolę w jego funkcjonowaniu odgrywa przywiązanie do tradycji i religii. Podstawą życia społecznego nie jest jednostka, ale tradycyjne wspólnoty, w których żyją ludzie – np. parafia, wspólnota lokalna, naród. Najważniejszą spośród nich jest dla konserwatystów rodzina. Obiektem ataków współczesnego konserwatyzmu są m.in.: konsumpcyjny styl życia, kultura masowa, upadek autorytetów, erozja moralności, kult przeciętności.

LEWICA – współcześnie zaliczamy do niej te siły polityczne, które głoszą zazwyczaj hasło sprawiedliwości społecznej i uważają, że silne państwo powinno podejmować czynne działania w celu ochrony interesów ludzi słabszych i biedniejszych (np. tworzyć rozbudowane programy socjalne, utrzymywać bezpłatną służbę zdrowia i edukację). W sferze wartości lewica opowiada się za świeckim modelem państwa, zasadami równości i tolerancji, ostro sprzeciwia się natomiast wszystkim formom dyskryminacji.

LIBERALIZM – styl myślenia politycznego, który uznaje wolność jednostki za wartość podstawową i dąży do takiego ukształtowania zasad życia politycznego i gospodarczego, które by tę wolność w jak najmniejszym stopniu ograniczały. Liberałowie opowiadają się za prawem każdego człowieka do samodzielnego kształtowania swojego życia i dążenia do zdefiniowanego we własny sposób szczęścia. Uważają, że rola państwa powinna się ograniczyć do pilnowania porządku i spokoju obywateli oraz zapewnienia ochrony praw jednostki, a przede wszystkim prawa własności. Współcześnie ruch liberalny jest podzielony: jedni liberałowie uważają za niezbędną aktywną rolę państwa, bo ich zdaniem tylko zwiększenie równości pozwoli wszystkim ludziom na rzeczywiste korzystanie z dobrodziejstw wolności, inni kategorycznie odrzucają interwencjonizm państwowy i koncepcję państwa opiekuńczego.

NACJONALIZM – postawa społeczno-polityczna uznająca interesy narodowe za najważniejszą wartość (egoizm narodowy); łączy się często z poczuciem wyższości swojego narodu wobec innych. Skrajnego nacjonalistę, odczuwającego nienawiść wobec innych narodów, nazywamy szowinistą. Partie nacjonalistyczne głoszą, że zadaniem państwa jest ochrona interesów własnego narodu, np. przez kontrolę wolnego rynku w celu ochrony gospodarki (protekcjonizm), ograniczenie praw mniejszości bądź też zamknięcie granic przed imigrantami i uchodźcami.

POPULIZM (od łac. *populus* – lud) – metoda walki politycznej, polegająca na zdobywaniu poparcia przy pomocy chwytliwych haseł i obietnic prostych rozwiązań społecznych i ekonomicznych problemów (np. bezrobocie, nierówność, ubóstwo) oraz ostrą krytykę elit politycznych. Politycy i partie populistyczne wykorzystują i rozbudzają irracjonalne lęki i nadzieje, negują istniejący w danym państwie sposób sprawowania władzy oraz dzielą społeczeństwo na dwie antagonistyczne grupy – lud, czyli „nas, zwykłych ludzi”, i rządzących. Programy populistów mogą odwoływać się do idei lewicowych (np. zapewnić więcej świadczeń socjalnych), prawicowych (wprowadzić niższe podatki) i nacjonalistycznych (wyrzucić z kraju imigrantów, nie wpuścić uchodźców itp.).

PRAWICA – współcześnie zaliczamy do niej te siły polityczne, które uważają zazwyczaj, że należy chronić i wspierać tradycyjne wartości, takie jak religia, naród, rodzina. W sferze gospodarczej prawica opowiada się za gospodarką wolnorynkową, obniżką podatków i ograniczeniem programów socjalnych. Obecnie jednak często się zdarza, że partia jest prawicowa pod jednym względem, pod innym zaś centrowa bądź nawet lewicowa: może np. bronić tradycyjnych wartości, a równocześnie opowiadać się za silną interwencją państwa w gospodarce.

SOCJALIZM – styl myślenia politycznego, w którym za zasadniczy cel działań politycznych uważa się usunięcie nierówności między ludźmi przez uspołecznienie własności oraz sprawiedliwy podział dóbr i dochodów

dokonywany przez państwo. Gospodarka w socjalizmie miała podlegać kontroli państwa i rozwijać się zgodnie z założeniami centralnego planowania (tzw. gospodarka centralnie sterowana). W XX wieku na bazie ruchu socjalistycznego uformował się komunizm – ideologia oparta na filozofii marksistowskiej i głosząca konieczność rewolucyjnego obalenia państwa kapitalistycznego. Rewolucje komunistyczne doprowadziły jednak do powstania państw totalitarnych. Hasła socjalistyczne demagogicznie wykorzystywał w hitlerowskich Niemczech także narodowy socjalizm, łącząc je z nacjonalizmem (zob. nazizm). Współczesną, umiarkowaną postacią socjalizmu jest socjaldemokracja, która wyrzekła się idei rewolucji i dąży do realizacji swej koncepcji państwa opiekuńczego (promującego równość dzięki daleko idącemu systemowi redystrybucji dochodów).

• MINIMAKS – MINISŁOWNIK MAKSI POSTACI

EDMUND BURKE (1729–1797) – irlandzki filozof i polityk. Twórca konserwatyzmu i autor najbardziej znanej krytyki francuskich rewolucjonistów (*Rozważania o rewolucji we Francji*).

ROMAN DMOWSKI (1864–1939) – polityk i myśliciel nacjonalistyczny. Przywódca i ideolog Narodowej Demokracji, autor *Myśli nowoczesnego Polaka*. Reprezentował Polskę na konferencji pokojowej po I wojnie światowej.

JACQUES MARITAIN (1882–1973) – francuski filozof katolicki. Był przedstawicielem personalizmu, kładącym szczególny nacisk na godność i wolność osoby ludzkiej i jej przyrodzone uprawnienia. Autor Humanizmu integralnego.

KAROL MARKS (1818–1883) – niemiecki filozof i działacz rewolucyjny. Autor *Kapitału* i *Manifestu komunistycznego* (wspólnie z Fryderykiem Engelsem). Głosił nieuchronność rewolucji, która obali kapitalizm i ustanowi dyktaturę proletariatu, a w końcu doprowadzi do stworzenia bezklasowego społeczeństwa komunistycznego.

JOHN STUART MILL (1806–1873) – angielski filozof i polityk. Jego najślawniejszym dziełem jest esej *O wolności*, w którym Mill wolność jednostki – a zwłaszcza wolność słowa – uznawał za fundament życia współczesnego społeczeństwa. Ograniczać czyjąś wolność można jedynie wtedy, gdy godzi ona w wolność innego człowieka.

Znajdź materiały do PRZEWODNIKA OBYWATELSKIEGO

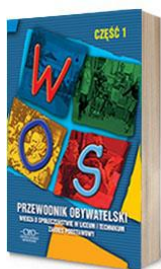
- w serwisie internetowym: koss.ceo.org.pl/wos-do-liceum-i-technikum
- na grupie KOSS i WOS na Facebooku: [koss.ceo.org.pl/facebook](https://www.facebook.com/koss.ceo.org.pl/)

Zarejestruj się a otrzymasz:

- informacje o **minilekcjach obywatelskich** i innych nowościach w serwisie
- informacje o nowościach wydawniczych.

Formularz jest na stronie: rejestracja.ceo.org.pl/content/materialy-i-wydarzenia-z-wosu

Zamów w księgarni internetowej CIVITAS.COM.PL

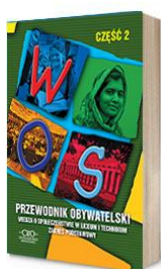

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 1

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Łukasz Pawłowski, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 312, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-76-8

Numer dopuszczenia: 1031/1/2019

PRZEWODNIK OBYWATELSKI. WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE W LICEUM I TECHNIKUM - ZAKRES PODSTAWOWY. CZĘŚĆ 2

Autorzy: Andrzej Waśkiewicz, Tomasz Merta, Dagmara Woźniakowska-Fajst, Witold Klaus, Alicja Pacewicz

Wyd. 1, s. 316, opr. miękka, 16,5x23,7 cm, ISBN: 978-83-89623-77-5

Podręcznik będzie dostępny w sprzedaży po uzyskaniu numeru dopuszczenia

HEKSY EDUKACYJNE

Zestaw heksów przeznaczonych do:

- pracy na lekcji (samodzielnej lub grupowej)
- pracy w domu.

Zestaw zawiera 60 sześciokątów wielokrotnego użycia, na których można pisać hasła za pomocą suchociernego flamastra. Pomoc o dużych walorach edukacyjnych – motywuje do słuchania siebie nawzajem, uzasadniania swojego zdania, wychodzenia ponad dotychczasowe schematy myślenia. Heksy doskonale nadają się do tworzenia mapy myśli np. na lekcji WOS-u.

1. W ŚWIECIE POLITYCZNYCH IDEI

RUSZ GŁOWĄ, CZYLI ĆWICZENIA I ZADANIA

Imię i nazwisko:

Klasa:

Data:

MYŚLENIE MA KOŁOSALNĄ PRZYSZŁOŚĆ

Jaki jest związek między ideologią a doktryną polityczną i programem partii politycznej? Co łączy konserwatyzm, liberalizm i socjalizm? Swoje wnioski z lekcji przedstaw w formie mapy myśli. Do opracowania mapy wykorzystaj sześciokąty albo „Heksy edukacyjne”.

